

Medicina d'Occitània

UN METGE REVOLUCIONARI, PRESIDENT DE L'ACADÉMIE DU VAR, JOSEPH-FRANÇOIS HERNANDEZ (1769-1835)

Jacint Corbella i Corbella

Acadèmic numerari.

Joseph-François Hernandez va ser un personatge relativament important dins de la cultura provençal de començaments del segle XIX. Va ser cirurgià de la marina, actiu en política quan la Revolució, bastant quiet quan l'imperi de Napoleó, molt actiu durant els «cent dies» de retorn de l'emperador, i depurat i separat de la feina quan la restauració borbònica. Interessat per la cultura local va ser un dels fundadors de la Societat de Ciències, Bones Lletres i Arts de Toló, l'any 1800, president de l'«Académie de Toulon», (la mateixa societat amb canvi de nom) el 1811. Actualment té el nom d'«Académie du Var», i és una societat, ja bicentenària, activa i amb prestigi. Com a metge va escriure alguns treballs, fou doctor per Montpellier el 1814 i membre corresponent de l'Acadèmia Nacional de Medicina el 1825. En algunes fonts, més d'una i seriosa, s'esmenta com a Jean-François.

La família era d'origen menorquí. L'avi, Diego Hernández, era cirurgià. El pare, Francesc no fou sanitari, havia nascut a Menorca el 1726, va marxar a França i morí a Toló el 1804. Jean François va néixer a Toló el 25 de març de 1769 i morí a la mateixa ciutat el 6 d'octubre de 1835, víctima de l'epidèmia de còlera. Cal dir que hi ha una certa discordança, de mesos, segons sigui la font de consulta, totes d'una considerable fiabilitat aparent.¹

Entra com a cirurgià de la marina i s'embarca molt jove en una fragata, el maig de 1788, durant dos anys. Després passa a segon cirurgià. Està actiu en la marina, el que li afecta la salut, fins el 1794. També es dedica a la política, en temps de la Revolució. Després el destinen a l'hospital militar de Perpinyà el març de 1795, quan tenia vint-i-sis anys i ja portava una llarga experiència. Aviat tornà a Toló. Sembla que va curar Napoleó Bonaparte quan era capità, per una malaltia cutània, probablement sarna, que era freqüent entre els militars. També és professor interí d'anatomia i fisiologia a l'escola de medicina naval d'aquesta ciutat, el novembre de 1797. El 1809 és segon metge en cap a Toló i en serà primer metge el 1814.

Mentrestant havia fet política, que no sempre compaginava bé amb la professió, el que li creà algunes enemistats gremials. El 1798 fou membre del Consell dels «Cinc-cents». Amb anys d'un cert ostracisme, el 1815, quan els «cent dies», al retorn de Napoleó de l'illa d'Elba, esclata d'activitat, és diputat per Toló. Però després de Waterloo és cessat en sec, el mateix juny de 1815, i enviat a Rochefort,

en destí forçós. El gener de 1816 és depurat i apartat de la feina, tot i que amb reconeixement de pensió. Des d'aleshores tornarà a la vida civil. No tornarà a una discreta activitat política visible fins la revolució de juliol de 1830, amb la monarquia de Lluís Felip, quan és nomenat regidor municipal, però ja passa dels seixanta anys i li queda poca corda.

El que ha quedat més d'ell, a part de la política, ha estat el seu interès per la cultura del seu petit país. Va ser un dels fundadors de la que en principi es va dir «Société des Sciences, Belles-Lettres et Arts de Toulon», l'any 1800, que acollia persones amb diversos interessos culturals. És una mica com la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, creada el 1764, amb orientació mixta. El 1811 la revitalitza, adopta el nom de «Académie de Toulon» i n'és escollit el primer president. Aleshores la presidència era anual. Poc més tard, el 1817, ja amb un règim diferent (de l'imperi als Borbons) es diu «Société des Sciences, Belles Lettres et Arts du département du Var» i se la reconeix com a establiment d'utilitat pública. Té alguna altra modificació de nom fins que, encara en el segle XIX, adopta el nom actual de «Académie du Var».

És autor també d'una relativament escassa obra escrita en el camp de la medicina, o si més no ha estat poc recollida. La font principal d'informació és el Repertori de Berger i Rey, de 1874. Se sap que va ser membre de diverses societats científiques, com ho posa al davant del seu treball de tesi. Diu: «cavaller de la Legió d'Honor, antic primer metge en cap, professor de fisiologia, patologia mèdica i clínica interna dels ports de Toló i Rochefort. de les Acadèmies i Societats de Ciències de Torí, Pàdua, Rouen, Tolosa, Caen, etc. Aquí hi haurà d'haver també les de Besançon i Marsella. Se citen cinc treballs:

— «*Doutes contre l'opinion qui attribue à la compression du cerveau la cause prochaine de l'apopléxie*», tesi breu presentada a Montpellier l'any 1814.

— «*Mémoire sur ces questions proposées le 14 frimaire an XIV, par la Société de médecine de Lyon: Quels sont les signes diagnostiques et pronostiques que peut fournir, dans les maladies aiguës et chroniques, l'état de la langue, des lèvres et des dents? Quelles conséquences doit-on en deduire pour la pratique?*», Toulon (Alex. Curet) 1808, 174 pp.

— «*Mémoire sur l'apoplexie*» An. Soc. Med. Pratique de Montpellier 1811, 24, p. 393. (l'obra havia tingut un premi de la Societat de medicina de Marsella, l'any 1810).

— «*Essai analytique sur la non-identité des virus gonorrhéique et syphilitique*». Toulon (Hipp. Ofray) 1812 (L'obra havia guanyat un premi de la Societat de medicina de Besançon l'any 1810)

— «*Essai sur le typhus, ou sur les fièvres malignes et putrides, bilieuses, muqueuses, jaunes, la peste. Exposition analytique et expérimentale de la nature des fièvres en général, de leurs genres primitifs, des espèces de typhus; de leur complication, de leur contagion, des dégénérançes des autres fièvres primitives en typhus, et des espèces de celui-ci, les unes dans les autres, enfin du traitement de ces espèces isolées, combinées, compliquées*» Paris (Méquignon-Marvis), 1816. 480 pp.

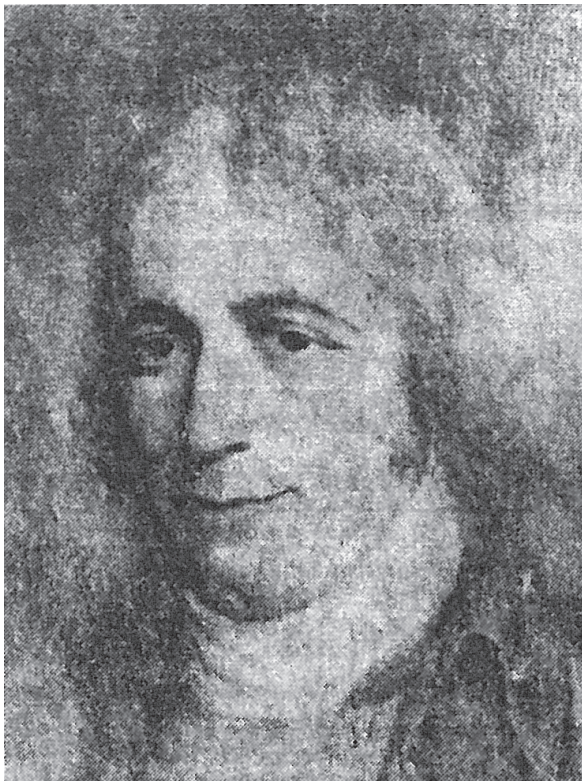
L'Acadèmia de Medicina el va elegir membre corresponent adjunt el 5 d'abril de 1825, en una promoció molt extensa nomenant membres de diverses regions de França. Queda el seu record com un metge que en el seu temps jove es dedicà intensament a la política en un sentit revolucionari, autor d'una obra escrita més aviat curta, i que destacà també com a erudit i conreador dels coneixements locals.

NOTES

1. Brisou, Bernard; Sardet, Michel: «Dictionnaire des médecins, chirurgiens et pharmaciens de la Marine» Service historique de la défense, 2010. pp. 414-415, dóna les dades que s'esmenten.

— Berger, Ch; Rey, H: «Répertoire bibliographique des travaux des médecins et des pharmaciens de la marine», Paris (Baillièrre), 1874, p. 127 posa com a dates: 26 de maig de 1769 i 12 de juliol de 1835.

— L' «Index Biographique des membres, des associés et des correspondants de l'Académie de Médecine, 1820-1984" p. 100, accepta les mateixes dades que Berger i Rey.

Josep-François Hernandez (1769-1835)

Escut de l'Acadèmia du Var